

Sygn. akt II UK 195/05

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 czerwca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Beata Gudowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krystyna Bednarczyk

SSA Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z wniosku A. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o przywrócenie renty

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych
i Spraw Publicznych w dniu 13 czerwca 2006 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 19 maja 2005 r., sygn. akt (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. wyrokiem z dnia 19 stycznia 2005 r. zmienił wydaną na skutek orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z dnia 2 grudnia 2003 r., stwierdzającego zdolność ubezpieczonego do pracy, decyzję

Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 17 grudnia 2003 r. przyznając wnioskodawcy A. C. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na stałe od dnia 1 listopada 2003 r. Sąd Okręgowy ustalił, iż ubezpieczony pobierał rentę od dnia 29 października 1987 r., a wcześniej od dnia 2 maja 1987 r. do dnia 28 października 1987 r. miał ustalone prawo do zasiłku rehabilitacyjnego, zatem przed dniem 1 września 1997 r. jego inwalidztwo trwało nieprzerwanie 10 lat, licząc od daty powstania inwalidztwa. Zgodnie z § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badanie przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa (Dz.U. Nr 47, poz. 214 ze zm.), nie powinno przeprowadzać się badań kontrolnych takich osób, a ich wynik nie ma wpływu na ich prawo do świadczeń.

W apelacji organ rentowy, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania lub jego zmianę i oddalenie odwołania, zarzucił sprzeczność dokonanych ustaleń z treścią materiału dowodowego zebranego w sprawie przez uznanie, że ubezpieczony nieprzerwanie przez 10 lat był inwalidą przed dniem 1 września 1997 r., podczas gdy świadczenie rentowe pobierał od dnia 29 października 1987 r., a więc przez okres krótszy. Ponadto organ rentowy wskazał na dokonanie błędnej wykładni przepisu § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r.

Sąd Apelacyjny Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 19 maja 2005 r. oddalił apelację bowiem uznał, że zarówno okres pobierania przez ubezpieczonego zasiłku chorobowego, jak i okres pobierania świadczenia rehabilitacyjnego należy uznać za okresy niezdolności do pracy. Podzielił - powołując się na ugruntowane stanowisko Sądu Najwyższego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2002 r., II UKN 747/00, OSNP 2003 nr 21, poz. 522) - pogląd Sądu Okręgowego o zakazie kwestionowania przez organ rentowy istnienia niezdolności do pracy osób, które przed dniem 1 września 1997 r. były inwalidami nieprzerwanie od 10 lat i z tego tytułu pobierały rentę i uznał ten pogląd za aktualny także po zmianie stanu prawnego, która nastąpiła od dnia 1 września 1997 r.

Skarga kasacyjna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego - § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie w sprawie składu

komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, polegającym na jego zastosowaniu w obecnym stanie prawnym ustalonym przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst - Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.). Skarżący organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego oraz o zmianę poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego oraz o oddalenie odwołania ubezpieczonego A. C.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd drugiej instancji trafnie spostrzegł, że na tle stosowania obowiązującego do dnia 31 sierpnia 1997 r. przepisu § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia w judykaturze Sądu Najwyższego ugruntował się pogląd o zakazie weryfikacji świadczeń przyznanych i wypłacanych ze względu na dziesięcioletni okres wypłacania, niezależnie od aktualnego stanu zdrowia (por. wyroki z dnia 23 listopada 1987 r., II URN 259/87, OSNCP 1989 nr 9, poz. 143, z dnia 7 kwietnia 1994 r., II URN 8/94, OSNAPiUS 1994 nr 1, poz. 130, z dnia 21 września 1995 r., II URN 28/95, OSNAPiUS 1996 nr 7, poz. 105, z dnia 17 lipca 1996 r., II URN 13/96, OSANPiUS 1997 nr 4, poz. 54). Stanowisko to Sąd Najwyższy potwierdził w stanie prawnym obowiązującym po wejściu w życie ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. Nr 100, poz. 461), uznając za niedopuszczalne kwestionowanie przez organ rentowy niezdolności do pracy osoby, która przed dniem 1 września 1997 r. była nieprzerwanie od dziesięciu lat inwalidą i z tego tytułu pobierała rentę (por. wyrok z dnia 6 września 2000 r., II UKN 693/99, OSNAPiUS 2002 nr 5, poz. 125 oraz z dnia 22 stycznia 2002 r. II UKN 747/00, OSNAPiUS 2003 nr 21, poz. 522).

Był jednak także, choć w mniejszości, prezentowany pogląd odmienny. W wyroku z dnia 26 maja 1999 r., II UKN 664/98 (OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 596) Sąd Najwyższy stwierdził, że przepis § 29 ust. 1 rozporządzenia nie jest przeszkodą do poddania rencisty badaniu kontrolnemu w przypadku zaniechania badań kontrolnych po stwierdzeniu czasowego inwalidztwa, natomiast w wyroku z dnia 11 maja 2005 r., III UK 29/05 (OSNP 2005 nr 23, poz. 381) uznał interpretację art. 107 ustawy

wykluczającą dopuszczalność aktualizacji prawa do świadczeń rentowych z tytułu niezdolności do pracy nabytych przed dniem wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach za niezgodną z konstytucyjną zasadą równości, wobec obowiązywania zasady związania prawa do świadczeń z utrzymywaniem się wszystkich warunków wymaganych do uzyskania tego prawa (art. 101 pkt 1). Z kolei w wyroku z dnia 5 maja 2005 r., III UK 9/05 (OSNP 2006 nr 3-4, poz. 56), powołując się na uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 września 2004 r., SK 30/03 (OTK-A 2004 nr 8, poz. 82), Sąd Najwyższy stwierdził, że przepis § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1983 r. nie przewiduje domniemania trwałości inwalidztwa osób, po 10 latach utrzymywania się inwalidztwa. W związku z tym ustalenie faktu zdolności lub niezdolności do pracy w celu stwierdzenia zachowania warunku uprawniającego do renty jest obowiązkiem organu rentowego. W kolejnym wyroku – z dnia 11 maja 2005 r., III UK 29/05 (OSNP 2005 nr 23, poz. 381) – Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że dopuszczalne jest kwestionowanie przez organ rentowy niezdolności do pracy osoby, która przed 1 września 1997 r. była nieprzerwanie od dziesięciu lat inwalidą. Pogląd ten został uzasadniony głównie zmianą stanu prawnego po 1 września 1997 r. i związaną z nią potrzebą aktualizacji prawa do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy.

Rozbieżność stanowisk została usunięta uchwałą składu siedmiu sędziów z dnia 26 stycznia 2006 r., III UZP 2/05 (dotychczas niepublikowaną), stanowiącą, że osoba, która przed dniem 1 września 1997 r. była nieprzerwanie od 10 lat inwalidą i z tego tytułu pobierała rentę, może być skierowana przez organ rentowy na badania lekarskie w celu ustalenia jej niezdolności do pracy jako przesłanki prawa do renty (art. 107 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach). W uchwale tej Sąd Najwyższy poddał krytyce zapatrywanie o dopuszczalności wypłacania rent niezależnie od trwania lub ustania niezdolności do pracy, wywodząc, że przepisy nie gwarantowały w takim wypadku prawa do świadczeń, mimo dziesięcioletniego okresu ich wypłacania. Jeżeliby nawet gwarancji tej upatrywać w instrukcyjnej wskazówce dla komisji lekarskich ujętej w § 29 ust 1 pkt 2 rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1983 r., to postępowanie wszczęte po dniu 1 września 1997 r. musiało się toczyć według obowiązujących od tej daty przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy do celów rentowych (Dz.U. Nr 99, poz. 612), nie zawierającego regulacji podobnej do § 29 poprzedniego rozporządzenia. Z wejściem w życie ustawy z dnia

28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461) znaczenie przypisywane w orzecznictwie „zakazowi” kierowania na badania lekarskie utraciło wszelki walor wobec zróżnicowania prawa do renty w zależności od trwałości niezdolności do pracy i ustaniu prawa do renty okresowej po czasie, na który została ustalona.

Sąd Najwyższy uznał, że zaniechania kontroli niezdolności do pracy nie można pogodzić z obowiązującym obecnie art. 101 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353), przewidującym ustanie prawa do świadczeń z ustaniem któregokolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa, oraz z art. 107 tej ustawy, zgodnie z którym prawo do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy oraz wysokość tych świadczeń ulega zmianie, jeżeli w wyniku badania lekarskiego, przeprowadzonego na wniosek lub z urzędu, ustalono zmianę stopnia niezdolności do pracy, brak tej niezdolności lub jej ponowne powstanie. Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, którą stała się każda renta inwalidzka przysługuje dopóty, dopóki spełniane są warunki, od których ustawodawca uzależnia prawo do tego świadczenia. Uprawniony musi więc wykazywać, że spełnia je nadal, między innymi poddając się badaniom lekarskim.

Podzielane przez skład orzekający stanowisko składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2006 r. zachowuje znaczenie w nowym stanie prawnym, w którym badania kontrolne rencistów prowadzone są według zasad rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy (Dz. U. Nr 273, poz. 2711), wydanego na podstawie art. 14 ust. 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. Stwierdzenie w orzeczeniu lekarza orzecznika wydanym w trybie § 3 tego rozporządzenia braku niezdolności do pracy (odzyskania zdolności do pracy przez osobę poprzednio niezdolną do pracy) zobowiązuje organ rentowy do wydania decyzji o zmianie w prawie do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy. Nie ma podstawy prawnej do zachowania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy przez osobę, która tej niezdolności nie wykazała. W szczególności osoba mająca ustalone prawo do renty na podstawie przepisów obowiązujących do dnia 1 września 1997 r. nie może powoływać się skutecznie na przepis § 29 ust. 1 pkt 2 nieobowiązującego rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1983 r.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

